

δεύτερον μέρος ἐν τῷ· Διότι τὰ συμβεβηκότα, μέχρι τοῦ· Καὶ διότι τὰ ἴδια πάθη, κἀνταῦθα τὸ γράμμα σαφηνείας γέμον οὐδεμιᾶς ἐπιστάσιος δεῖται.

CXXVI.

6 ρκς'. "Ὅπως αἱ οὐσίαι ἐξ ἀφαιρέσεως λαμβανόμεναι οὐκ εἰσὶν ἐν κατηγορίᾳ κατ' εὐθείαν.

Ἄλλὰ δεῖ μόνον σημειώσασθαι· Ἐξῶθεν πρὸς μείζω σαφήνειαν, ὅτι κατηγορία ἐστὶ τάξις τῶν κατηγορητῶν κατὰ τὸ ὑπὸ καὶ ἐπί. Οἷς οὖν οὐ δυνατόν ἐστὶν ἀποδίδοσθαι τὰς ἐπινοίας τῶν κατηγορικῶν, ἀπερ εἰσὶ γένος, 10 εἶδος καὶ τὰ λοιπὰ, ταῦτα κατ' εὐθείαν τε καὶ ὀρθῶς ἀδύνατόν ἐστιν ἐν τινι κατηγορίᾳ τίθεσθαι. Ἐπεὶ οὖν ταῖς οὐσίαις ἐξ ἀφαιρέσεως λαμβανομέναις οὐκ ἐστὶ δυνατόν ἀποδίδοσθαι τὰς καθόλου λογικὰς ἐπινοίας διὰ τὸ σημαίνεσθαι ταύτας τῷ τοῦ μέρους τρόπῳ καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τῶν ὑποκάτω κατηγορεῖσθαι μὴ δύνασθαι, ἐντεῦθεν ἔπεται· ταῖς οὐσίαις ἐξ 15 ἀφαιρέσεως λαμβανομέναις μὴ προσίχειν τὸ κατ' εὐθείαν τε καὶ ὀρθῶς ἐν κατηγορίᾳ τίθεσθαι, ἀλλὰ κατ' ἀναγωγὴν μόνον, ὡς μέρη. Ἐπεὶ δέ, κατὰ τὸν Φιλόσοφον, ὃν καθ' αὐτὸ καὶ πραγματικόν ἐστὶ· τὸ εἰς τὰ δέκα διαιρούμενον γένη, δεῖ καὶ τοῦτο εἰδέναι καλῶς ὡς, ἐπεὶ τὸ λευκὸν ὄν ἐστὶ κατὰ συμβεβηκός· δηλοῖ γάρ τι συγκείμενον ἐκ συμβεβηκότος καὶ 20 ὑποκειμένου ἀδιορίστου, ὃ δῆπου σημαίνει· ἐντεῦθεν δικαίως ἀκολουθεῖ τὸ συμβεβηκός λαμβανόμενον συγκεκριμένως μὴ εἶναι· ὀρθῶς ἐν κατηγορίᾳ, ἀλλ' ἢ μόνον κατὰ ἀναγωγὴν· ἐστὶ μὲν γὰρ ἐν τῇ τῆς οὐσίας κατηγορίᾳ τῷ λόγῳ τοῦ ὑποκειμένου, ἐν δὲ τῇ κατηγορίᾳ τῆς ποιότητος τῷ τῆς λευκότητος λόγῳ, ἣν προηγουμένως δηλοῖ.

25

CXXVII.

ρκς'. "Ὅπως αἱ κατηγορίαι ἀλλήλων διακρίνονται.

Λαμβάνουσι δέ τινες, ἐξ ὧν ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει φησὶν ὁ διδάσκαλος, ὡς δὴ καὶ τῇ τοῦ διδασκάλου γνώμῃ συμβαῖνον, τὸ τὰς κατηγορίας μὴ 30 διαφέρειν ἀλλήλων πραγματικῶς, ἀλλὰ κατὰ τοὺς διαφόρους τῆς ὑπάρξεως τρόπους, καὶ διὰ τοῦτο φασὶ τὴν τῶν κατηγοριῶν διάκρισιν οὐκ ἐκ τῆς πραγματώδους διαφορᾶς καὶ τῆς τῶν οὐσιῶν αὐτῶν λαμβάνεσθαι δεῖν, ἀλλ' ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν τῆς ὑπάρξεως τρόπων. "Ὅθεν φασὶ τὴν οὐσίαν μὴ διαφέρειν τῆς τε ποσότητος καὶ ποιότητος τῷ δηλοῦν διαφόρους οὐσίας, 35 ἀλλὰ τῷ δηλοῦν διαφόρους τρόπους τοῦ εἶναι, ὡς ἂν τῆς μὲν οὐσίας ἐχούσης τοῦτον τοῦ εἶναι τὸν τρόπον, ἔς ἐστι τὸ ἔχειν εἶναι καθ' αὐτό, τῆς δὲ ποσότητος τὸ μετρεῖν τὴν οὐσίαν, τῆς δὲ ποιότητος τὸ ταύτην διατιθέναι πῶς· ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων· καὶ οὕτως ἀλλήλων

φασί τὰς κατηγορίας διακρίνεσθαι πάσας. Τοῦτο δὲ ἀληθές ἐστιν ὅσον f. 91 πρὸς τὸν τῆς ἡμετέρας γνώσεως τρόπον, καὶ εἰ τῆ γε ἀληθείᾳ τοῦ πράγματος καὶ κατὰ τὰς διαφοροὺς οὐσίας καὶ πραγματικότητας αὐτῶν διακρίνονται· κἀντεῦθεν ἕτεροι λαμβάνουσιν αὐτῆς τὴν τῶν κατηγοριῶν διάκρισιν ἐκ τῶν διαφορῶν τῆς κατηγορίας τρόπων, οἵτινες ἐκ τῶν διαφορῶν τοῦ εἶναι τρόπων λαμβάνονται· καὶ τοῦτο δὲ ἀληθές ἐστιν ὁμοίως ὅσον πρὸς τὴν ἡμετέραν γνώσιν, εἰ καὶ μὴ διὰ τοῦτο ἢ πραγματικῆ καὶ οὐσιώδους τῶν κατηγοριῶν διάκρισις εἴργεται. Ὅθεν αἱ διακρίσεις αὗται πᾶσαι ἀπὸ τοῦ ὑστέρου τυγχάνουσιν· ἢ γὰρ οὐσία, ἢ ποσότης, ἢ ποιότης καὶ τὰ λοιπὰ ἐντεῦθεν ἔχουσι διαφοροὺς τρόπους τοῦ τε εἶναι, τοῦ τε κατηγορεῖσθαι, διότι διαφοροὺς οὐσίας ἔχουσι, καὶ διαφοροὺς πραγματικότητας, ὡς λέγουσι, καὶ οὐ τὸ ἀνάπαλιν.

Ἐφεξῆς λέγων· Καὶ διότι τὰ ἴδια πάθη, ἀπορίαν τινὰ διαλύει τοιαύτην. Σαφές ἐστὶ πᾶσιν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐν τῷ ὀρισμῷ παντὸς συμβεβηκότος οὐτινοσοῦν δεῖν τὸ ὑποκείμενον τίθεσθαι· εὐλογον οὖν ἐστὶν ἀπορεῖν διὰ τίποτε ἐν μὲν τῷ ὀρισμῷ τοῦ συμβεβηκότος συγκεκριμένως λαμβανομένου τίθεται τὸ ὑποκείμενον ἀντὶ γένους, ὥσπερ ἐὰν λέγωμεν· Σιμὴ ἐστὶ· ῥίς κοίλη· ἐν δὲ τῷ ὀρισμῷ τοῦ κατ' ἀφαίρεσιν λαμβανομένου συμβεβηκότος τὸ ὑποκείμενον ἀντὶ διαφορᾶς τίθεται, ὡς ἐὰν λέγωμεν· Σιμότης ἐστὶ κοίλανσις, ἢ κοιλότης ἐν ῥινί. Ταύτην οὖν λύει τὴν ἀπορίαν καλῶς λέγων· ἐπεὶ τὰ ἴδια πάθη ἐκ τῶν τοῦ ὑποκειμένου ἀρχῶν κτίζονται, ὡς πρότερον εἴρηται, ἐξ ὧν ἀρχῶν αἱ διαφοραὶ λαμβάνονται, διὰ τοῦτο, εἴπερ ὀρισθῆι τὸ συμβεβηκὸς ὡς ἐστὶν ἐξ ἀφαιρέσεως, ὅπερ ἐστὶ κατ' εὐθείαν ἐν κατηγορίᾳ ὡς εἶδος, ἐν τῷ ὀρισμῷ τούτου δεῖ τὰς τοῦ ὑποκειμένου ἀρχὰς τίθεσθαι ἀντὶ διαφορᾶς, ἐξ ὧν ὀφείλουσι αἱ διαφοραὶ λαμβάνεσθαι· καὶ διότι, τιθεμένου τοῦ ὑποκειμένου, τίθενται αἱ τούτου ἀρχαί, διὰ τοῦτο ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ συμβεβηκότος κατὰ ἀφαίρεσιν εἰλημμένου τὸ ὑποκείμενον διαφορᾶς χώραν πληροῖ. Ἄλλ' ἐπειδὴν ὀρίζωμεθα τὸ συμβεβηκὸς ἐν τῷ συγκεκριμένῳ, τὸ ὑποκείμενον ἀντὶ γένους ἐν τῷ ὀρισμῷ τίθεται εἰκότως· ἐπειδὴ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς συγκεκριμένως εἰλημμένον λέγει τι σύνθετον ἐκ τε συμβεβηκότος καὶ ὑποκειμένου, ὧν θάτερον, δηλονότι τὸ ὑποκείμενον, ἔχει ὡς ὕλη, θάτερον δὲ ὡς εἶδος, δηλονότι τὸ συμβεβηκὸς, διὰ τοῦτο, ἐπειδὴν ὀρίζεται, ὀρίζεται τῷ τρόπῳ τῶν συνθέτων οὐσιῶν, αἷ εἰσιν ἐξ ὕλης καὶ εἶδους συνεστηκυῖαι· καὶ διότι τὸ γένος ἐν ταύταις ταῖς οὐσίαις ἐκ τῆς ὕλης λαμβάνεται, διὰ τοῦτο κἀν αὐτοῖς | τοῖς συμβεβηκόσιν ἀντὶ γένους λαμβάνεσθαι δεῖ τὸ ἔχον ὡς ἢ ὕλη, f. 91^v τουτέστι τὸ ὑποκείμενον. Προστίθησι δὲ ὅτι τὸν αὐτὸν δεῖ τρόπον νοεῖν, εἰ ἐν συμβεβηκὸς ἀρχῇ εἴη ἑτέρου συμβεβηκότος, ὥσπερ ἢ ἐνέργεια καὶ

τὸ πάθος καὶ ἡ ποσότης ἀρχαί εἰσι τῆς ἀναφορᾶς ἐν τῷ τοῦ ἐνὸς συμβεβη-
κότητος ὀρισμῷ τίθεσθαι τὸ λοιπόν, ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ αὐτοῦ, ἢ ὡς γένος,
ἢ ὡς διαφορὰν, καθὸ διαφόρως ὀρίζεται, ἐξ ἀφαιρέσεως δηλονότι εἴτε
συγκεκριμένως· καὶ κατὰ τοῦτο διαιρεῖ ὁ Φιλόσοφος τὴν ἀναφορὰν ἐν ἐβδόμῳ
6 τῶν μετὰ τὰ φυσικά.

CXXVIII.

ρκη'. Ὅπως τὸ ἐν τῷ ὀρισμῷ πρῶτον τιθέμενον γένος ἐστὶ,
τὸ δὲ ἐπόμενον, διαφορὰ.

Ἰστέον δὲ ὅτι ἐν παντὶ ὀρισμῷ τὸ τιθέμενον πρῶτον, γένος ἐστὶν
10 ἢ ὡς γένος, τὸ δὲ προστιθέμενόν ἐστι ὡσπερ διαφορὰ· τούτου δὲ λόγος
ἐστίν, ὅτι τὸ γένος ἔχει ὡς διαφορόν τι καὶ ἀδιόριστον, ἢ δὲ διαφορὰ
διορίζουσα ἐστὶ, καὶ ἐπειδὴ τὸ πρότερον ὀρίζεται διὰ τοῦ ὑστέρου, καὶ
οὐ τὸ ἀνάπαλιν, διὰ τοῦτο τὸ γένος ἢ τὸ ὡς γένος τὴν πρώτην χώραν
ἔλαχεν ἐν τῷ ὀρισμῷ. Ἐπειτα δὴ ἡ διαφορὰ ἢ τὸ ἀντὶ τῆς διαφορᾶς ἐν
15 δευτέρῳ τάξει, καὶ διὰ τοῦτο εἴπερ ὀρίζοιτο ὁ σιμός, δεῖ τίθεσθαι τὴν
ρίνα ἐν πρώτῳ τόπῳ· εἰ δὲ ὀρίζοιτο ἡ σιμότης, δεῖ τίθεσθαι ἐν δευτέρῳ
τόπῳ ἀντὶ διαφορᾶς, οἷον· Σιμότης ἐστὶ κοιλότης ρίνος.

CXXIX.

20 ρκθ'. Ὅπως ἡ ἀναφορὰ ἐν τρισὶ θεμελιοῦται κατηγορίαις.

Ἐπι, ἰστέον ὅτι, κατὰ τὸν Φιλόσοφον ἐν πέμπτῳ τῶν μετὰ τὰ φυσικά,
ἡ ἀναφορὰ ἐν τρισὶ κατηγορίαις ἰδρύεται, τῇ ποσότητι δηλονότι, τῇ ἐνε-
ργείᾳ καὶ τῷ πάθει· ἐν μὲν τῇ ποσότητι, ὡς τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ·
ἐν δὲ τῇ ἐνεργείᾳ καὶ τῷ πάθει τριχῶς· ἢ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ καὶ τῷ πάθει
25 παροῦσιν, ὡς τὸ κινεῖν καὶ κινούμενον· ἢ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ καὶ τῷ πάθει
τοῖς παρελθούσιν, ὡς πατήρ καὶ υἱός· ἢ ἐν τῇ ἐνεργείᾳ καὶ τῷ πάθει
τοῖς μέλλουσι καὶ δυνατοῖς, ὡς δοῦλος (καὶ) δεσπότης. Τὸ μὲν γὰρ ποιοῦν
ἢ κινεῖν ἔχει ἀναφορὰν πρὸς τὸ κινούμενον, καθόσον ἐνεργείᾳ ὄρα εἰς
αὐτό· ὁ δὲ πατήρ ἀναφορὰν ἔχει πρὸς τὸν υἱόν, καθόσον αὐτὸν γεγέννηκεν·
30 ὁ δὲ δεσπότης πρὸς τὸν δοῦλον, καθόσον δύναται συνέχειν αὐτὸν καὶ
κυριεύειν ὡς ἂν βούλοιο.

Ἐφεξῆς λέγων· Ἄλλ' ἐπειδὴ αἱ ἴδιαι ἀρχαί, ἀποσκευάζεται
τινὰ ἀπορίαν. Εἴρηται γὰρ ὡς αἱ διαφοραὶ τῶν συμβεβηκότητων ἐκ τῶν
ἀρχῶν τοῦ ὑποκειμένου λαμβάνονται ἐξ ὧν κτίζονται· οὐκοῦν ἐπειδὴ
35 ὀρίζεται τὸ συμβεβηκός, ἀντὶ διαφορᾶς δεῖ τι λαμβάνεσθαι ἀνήκον πρὸς
τὴν αἰτίαν αὐτοῦ· ἀλλὰ τὸ συγκριτικὸν καὶ διακριτικὸν ἀποτέλεσμα τῶν
συμβεβηκότητων δηλοῦσιν· ἢ μὲν γὰρ λευκότης ἔχει τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα,
ὅπερ ἐστὶ τὸ διακρίνειν τὴν ὄψιν· ἢ δὲ μελανία, τὸ συγκρίνειν αὐτήν.

Φησὶ τοίνυν λύων ταύτην τὴν ἀπορίαν, | ὅτι τὸ αἴτιον τοῦ ταῦτα λαμβάνε- f. 92
σθαι παρ' ἡμῶν ὡς διαφορὰ ἐστὶ τὸ τὰς ἰδίας ἀρχὰς τῶν συμβεβηκότων,
ἐξ ὧν τὰ συμβεβηκότα τίκτονται, μὴ εἶναι ἡμῖν φανεράς, καὶ διὰ τοῦτο
ἐστὶν ὅτε λαμβάνομεν τὰς διαφορὰς τῶν συμβεβηκότων ἐκ τῶν ἀποτελεσ-
μάτων αὐτῶν, ὥσπερ τὸ συγκριτικὸν καὶ διακριτικὸν διαφοραὶ τοῦ χρώ- 6
ματος λέγονται, ἐκ τῆς ὑπερβολῆς ἢ τῆς ὀλιγότητος γινόμεναί τοῦ φωτός,
ἐξ οὗ τὰ διάφορα εἶδη τοῦ χρώματος γίνονται.

CXXX.

ρλ'. Ὅτι ἀγνοοῦμεν τὰς κυρίως διαφορὰς τῶν συμβεβηκότων. 10

Ἰστέον γὰρ ὡς, εἰ καὶ τὰς κοινὰς ἀρχὰς τῶν χρωμάτων ἀπάντων
γινώσκωμεν, αἱ εἰσὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, τὰς ἰδίας μέντοι γε τούτων ἀρχὰς,
ἐξ ὧν ἕκαστον συμβεβηκὸς κτίζεται, περιφανῶς ἀγνοοῦμεν· αὐταὶ δὲ εἰσὶν
αἱ διάφοροι μίξεις καὶ ἀναλογίαι τῶν στοιχείων, καὶ διὰ τοῦτο, τῶν ἰδίων
ἀγνοουμένων ἀρχῶν, τὰς διαφορὰς τῶν συμβεβηκότων ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων 16
αὐτῶν λαμβάνομεν, ἅπερ εἰδέναι δυνάμεθα, ἰστέον τε ὅτι ἅπαν χρῶμα
γενικῶς ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ φωτός γίνεται ἐν διαφανεῖ πεπερασμένῳ.
Ὡς ἂν δὲ ἐναργεστέρᾳ αὕτη ἢ πρότασις γένοιτο, δεῖ σημειοῦσθαι, ὡς ἐν
τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις τὸ μὲν πῦρ προσαγορεύεται φῶς, διαφανὲς
προσαγορεύεται ὁ ἀήρ καὶ τὸ ὕδωρ· τὸ δὲ ταῦτα πάντα ὀρίζον καὶ 20
περατοῦν ἐστὶν ἡ γῆ. Οὐδὲν οὖν ἕτερόν ἐστὶ τὸ λέγειν, ὅτι τὸ χρῶμα
κτίζεται ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ φωτός ἐν διαφανεῖ ὠρισμένῳ ἢ πεπερασμένῳ
εἰ μὴ ὅτι ἐκ τῆς μίξεως τῶν τεσσάρων στοιχείων, διότι ἐκ τῆς παρουσίας
τοῦ φωτός, τουτέστι τοῦ πυρός, ἐν τῷ διαφανεῖ, τουτέστι τῷ ἀέρι καὶ ὕδατι
πεπερατωμένῳ, δηλονότι διὰ τῆς γῆς. 25

CXXXI.

ρλα'. Ὅτι ἐν τῷ ἀπλῷ σώματι ἀδύνατον εἶναι τὸ χρῶμα.

Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων ἐναργὲς ἐστὶν, ὡς ἐν οὐδενὶ σώματι στοιχειακῶ
καθ' αὐτό, οὔτε ἐν τινὶ σώματι τῶν οὐρανίων δυνατὸν ἐστὶ τὸ χρῶμα κυρίως 30
εὐρίσκεισθαι, διότι οὐδαμοῦ εἰσὶν αἱ δεύτεραι ποιότητες, εἰ μὴ ὅπου εἰσὶν
αἱ πρῶται· αὐταὶ δὲ εἰσὶ τὸ θερμόν, τὸ ψυχρόν, τὸ ὑγρὸν καὶ ξηρόν,
ἅπερ εἰσὶ μόνον ἐν τῷ μίκτῳ, καὶ οὐκ ἐν τινὶ τῶν στοιχείων· ἐν οὐδενὶ
γὰρ τῶν στοιχείων πάντα εὐρίσκονται, ἀλλ' ἐν ἐκάστῳ δύο μόνον, οἷον
ἐν μὲν τῷ πυρὶ θερμότης καὶ ξηρότης· ἐν δὲ ἀέρι θερμότης καὶ ὑγρότης, 35
ψυχρότης δὲ καὶ ὑγρότης ἐν ὕδατι, καὶ ξηρότης μετὰ ψυχρότητος ἐν τῇ
γῆ· ἐν δὲ τῷ οὐρανίῳ σώματι οὐδεμία ποιότης εὐρίσκεται κατὰ τὴν Ἀριστο-
τέλους δόξαν.

Ἰστέον δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ τοῦτο ὡς, εἰ καὶ πᾶν χρῶμα
κοινῶς γίνεται ἐκ τῆς τοῦ φωτός παρουσίας ἐν διαφανεῖ ὠρισμένῳ, ὅμως 40

Ε. Μ. Σ. Κ. Τ. Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

τὰ διάφορα χρώματα διαφόρως γίνονται. Ἐνθα μὲν γάρ ἐστι πλεόν ἐκ τοῦ
 f. 92^v φωτὸς καὶ ἔλαττον ἐκ τοῦ διαφανοῦς, τότε τὸ λευκὸν γίνεται· ὅταν δὲ
 ὀλίγον ἐκ τοῦ φωτὸς ἦ, τὸ δὲ πλεόν ἐκ τοῦ διαφανοῦς τοῦ πεπερατωμένου,
 τὸ μέλαν γίνεται, ἅπερ εἰσὶ χρώματα ἄκρα. Ὅταν δὲ μέσως πῶς ἔχωσι,
 5 γίνονται τὰ μέσα χρώματα διάφορα κατὰ τὴν διάφορον ἀναλογίαν τοῦ τε
 φωτὸς καὶ τοῦ πεπερατωμένου διαφανοῦς.

Οὕτως οὖν φανερόν ἐστιν. Ἐπίλογον ποιεῖται τῶν εἰρημένων
 ἀπάντων ἐν ταύτῃ τῇ ξυμπᾶσῃ πραγματείᾳ, καὶ φησὶν ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων
 ἤδη σαφές ἐστὶν πῶς ἐστὶν ἡ οὐσία ἐν ταῖς οὐσίαις καὶ τοῖς συμβεβηκόσιν·
 10 ὅτι ἐν μὲν ταῖς οὐσίαις ἀπλῶς, ἐν δὲ τοῖς συμβεβηκόσι πῆ· καὶ πῶς ἐν
 ταῖς οὐσίαις ταῖς συνθέτοις καὶ ταῖς ἀπλαῖς, ὅτι ἐν ταῖς ἀπλαῖς ἀλη-
 θέστερον τρόπον ἢ ἐν ταῖς συγκειμέναις· καὶ πῶς ἐν τούτοις πᾶσιν εὐρίσ-
 κονται αἱ λογικαὶ ἐπίνοιαι, αἱ εἰσὶν εἶδος, γένος καὶ διαφορά, ἐξηρημένης
 τοῦ λόγου τῆς πάντων τούτων ἀρχῆς, ἣ ἐστὶν ὁ Θεός, ἐν τῷ τέλει τῆς
 15 ἀπλότητος ἰδρυμένος, διότι οὐδεμία σύνθεσις εὐρεθῆναι δύναται ἐν αὐτῷ,
 ὅπερ οὐδέλως ὁ τοῦ γένους λόγος ἀρμόττει, ἢ τοῦ εἶδους, ἢ τῆς διαφορᾶς,
 καὶ ἐπομένως οὐδὲ ὄρισμός, διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἀπλότητα.

CXXXII.

20 ρλβ'. Διατὶ οὐ δύναμεθα τὸν Θεὸν ὀρίζεσθαι.

Ἐν τούτοις σημειώσασθαι δεῖ, ὅτι τριπλοῦν ἀποδιδόναι λόγον ὡς ἐξ
 ὑπογύου δύναμεθα τοῦ μὴ τὸν Θεὸν ὀρίζεσθαι δύνασθαι· ἓνα μὲν, ὅτι μόνου
 τοῦ εἶδους ἐστὶν ὁ ὄρισμός, ὡς φησὶν ὁ Βοήτιος· τῷ δὲ Θεῷ ἀδύνατόν
 ἐστὶ τὴν τοῦ εἶδους ἐπίνοιαν ἀποδίδοσθαι· οὐ γάρ ἐστὶν ἐν τινὶ κατηγορίᾳ,
 25 ὡς εἴρηται· δεύτερον, ὅτι πᾶς ὄρισμός ἀληθῆς ἐκ γένους συνίσταται καὶ
 διαφορᾶς· ἀλλ' ὁ Θεὸς οὐκ ἔχει εἶδη καὶ διαφορᾶς οὐδὲ γένος· οὕτω γὰρ
 ἦν ἂν δύναμις ἀτελῆς ἐν αὐτῷ, καὶ πολλὰ ἂν ἐντεῦθεν ἄτοπα εἶπετο·
 τρίτον, ὅτι ὄρισμός ἐστὶ λόγος ἔχων μέρη, ὡς φησὶν ὁ Φιλόσοφος ἐν ἐβδόμῳ
 τῶν μετὰ τὰ φυσικά· ὁ δὲ Θεὸς ἀπλῶς ἐστὶν ἀδιαίρετος. Καὶ τούτων
 30 τῶν λόγων καὶ ἄλλων ὁ διδάσκαλος ἐν τῷ γράμματι ἀπτεται τοῖς νουνε-
 χόντως ἐπιβάλλειν αὐτῷ δυναμένοις· εὐλογον δὲ ἐστὶν ἐνταῦθα καὶ ζητη-
 μάτων λύσιν τινῶν ἐπιθεῖναι τοῦ βιβλίου τῷ τέλει καθάπερ τι ἦδυσμα
 ἐκ τῶν ἐναγχος εἰρημένων ἀναφύεσθαι δυναμένων.

CXXXIII.

35 ρλγ'. Εἰ ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ συγκεκριμένου συμβεβηκότος
 δεῖ τίθεσθαι τὸ ὑποκείμενον ἀντὶ γένους.

Οἶον πρῶτον, εἰ ἀληθές ἐστὶ τὸ δεῖν ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ συμβεβηκότος
 συγκεκριμένως λαμβανομένῳ τίθεσθαι τὸ ὑποκείμενον ἀντὶ γένους· ἤδη

7 Οὕτως οὖν φανερόν ἐστιν: c. VII, 3, p. 176, 35

γὰρ ὁ ἄνθρωπος προδήλως ἴδιον ὑποκείμενόν ἐστι τῆς γελαστικότητος, καὶ
 ὅμως ἀτοπὸν ἐστὶν ὀρίζομένους ἡμᾶς τὸ γελαστικόν, λέγειν οὕτως· Γελασ-
 τικόν ἐστὶν ἄνθρωπος πεφυκῶς γελαῖν. Πρὸς δὴ τοῦτο ῥητέον,
 ὅτι τὰ ἴδια συμβεβηκότα τινὸς ὑποκειμένου διττά εἰσιν· τὰ μὲν γὰρ ἀπλῶς
 λαμβάνονται καὶ χωρὶς τινος διαζεύξεως ἐνυπάρχουσι τοῖς ὑποκειμένοις f. 98
 αὐτῶν, ὡς τὸ γελαστικόν τῷ ἀνθρώπῳ· τὰ δὲ λαμβάνονται μετὰ διαζεύξεως,
 καὶ διαζευκτικῶς ἔνεισι τῷ ὑποκειμένῳ, ὡς τῷ ἀριθμῷ τὸ ἄρτιον ἢ τὸ πε-
 ριττόν, καὶ τῇ ῥίνι τὸ σιμὸν ἢ τὸ γρυπὸν. Εἰ μὲν οὖν διαλεγόμεθα περὶ
 τῶν πρώτων παθῶν καὶ τῶν ἰδίων συμβεβηκότων, οὕτω δεῖ λέγειν, ὡς
 οὐκ ἐστὶν ἀληθὲς καθόλου τὸ εἰρημένον, ἀλλ' ἐκ μέρους. Ὅποταν μὲν 10
 γὰρ τὸ τοιοῦτον ἴδιον συμβεβηκὸς ὀρίζηται κατὰ ἀφαίρεσιν, ἀληθὲς ἐστὶ
 τὸ τίθεσθαι τὸ ὑποκείμενον αὐτοῦ ὡς διαφορὰν ἐν τῷ ὀρισμῷ· ὅθεν ἀληθὴς
 ἐστὶν ὀρισμὸς ὁ τοιοῦτος· Γελαστικότης ἐστὶν ἐπιτηδειότης τοῦ
 ἀνθρώπου πρὸς τὸ γελαῖν. Ἄλλ' ὅταν ὀρίζηται ἐν τῷ συγκεκριμένῳ,
 ἀναρμόστως ἂν ὀρισθῆι, εἰ τὸ ὑποκείμενον αὐτοῦ ἐντεθείη τῷ ὀρισμῷ ἀντὶ 16
 γένους, ὡς εἰ τις λέγοι· Γελαστικόν ἐστὶν ἄνθρωπος πεφυκῶς
 γελαῖν· τούτου δὲ λόγος ἐστίν, ὅτι αἰεὶ δεῖ τὸ τίθέμενον ἐν τῇ πρώτῃ
 χώρᾳ τοῦ ὀρισμοῦ συνέλκεσθαι τε καὶ διορίζεσθαι διὰ τοῦ προστεθειμένου,
 ἔπερ ἀντὶ διαφορᾶς τίθεται· αἰεὶ γὰρ ἢ διαφορὰ συνέλκει τὸ γένος οἷον
 εἰπεῖν καὶ διορίζει, τό γε ἐφ' ἑαυτῷ ἀδιορίστως ἔχον πρὸς εἰδικόν τι· αἰεὶ 20
 γὰρ τὸ γένος ἐπὶ πλεόν ἐστὶ τῆς διαφορᾶς. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος οὐ δύναται
 τρόπῳ τινὶ συνέλκεσθαι διὰ τοῦ πρὸς τὸ γελαῖν πεφυκέναι· ἴσα γὰρ εἰσιν
 ἄμφω ταῦτα καὶ ἀντιστρέφοντα· τὸ δὲ συνέλκεσθαι μέλλον καὶ ἀφορί-
 ζεσθαι ἐπὶ πλεόν εἶναι τοῦ συνέλκοντός τε καὶ ἀφορίζοντος. Εἰ δὲ τὸ
 τοιοῦτον ἴδιον συμβεβηκὸς ὀρίζεσθαι μέλλοι συγκεκριμένως, δεῖ τίθεσθαι 26
 ἀντὶ γένους οὐ τὸ ὑποκείμενον αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸ γένος τοῦ ὑποκειμένου,
 ὡς εἰ λέγοι τις· Γελαστικόν ἐστὶ ζῷον πεφυκὸς γελαῖν· ἐνταῦθα
 γὰρ τὸ ζῷον ἀντὶ γένους τίθέμενον ἀληθῶς συνέλκεται τῇ τοῦ πεφυκέναι
 γελαῖν προσθήκῃ· ἐστὶ γὰρ ἐκεῖνο μὲν ἐπὶ πλεόν, τοῦτο δ' ἐπ' ἔλαττον·
 πᾶν γὰρ πεφυκὸς γελαῖν ζῷον ἐστίν, ἀλλ' οὐ τὸ ἀνάπαλιν. Εἰ δὲ διαλεγό- 30
 μεθα περὶ τῶν ἰδίων συμβεβηκότων λαμβανομένων μετὰ διαζεύξεως, ἐν
 τοῖς τοιούτοις ἢ τοῦ διδασκάλου λέξις ἐπαληθεύει καλῶς, ὡς καὶ πρότερον
 ἀνεπτύχθη, καὶ περὶ τῶν τοιούτων συμβεβηκότων τὸν λόγον ἐκεῖνον ἐνόει
 δῆπου, ὡς ὀηλον τοῖς αὐτοῦ παραδείγμασι, ὀηλονότι τῷ σιμῷ καὶ τῇ
 σιμότητι· τουτὶ γὰρ τὸ ἴδιον ἐνεστὶν ὑπὸ τινι διαζεύξει· ἢ γὰρ ῥίς ἢ σιμή 36
 ἐστὶν, ἢ γριπή· καὶ ἢ ῥίς καλῶς συνέλκεται διὰ τοῦ καίλου πρὸς τὴν
 σιμότητα. ὥστε μὴ συνέλκεσθαι ἔτι πρὸς τὴν γριπότητα.

CXXXIV.

ρλδ'. Εἰ δύναται τὸ συμβεβηκὸς λέγεσθαι ὄν.

Δεύτερον, ἀπορεῖται εἰ τὸ συμβεβηκὸς δύναται λέγεσθαι ὄν, καὶ δοκεῖ
 f. 93^v μὴ, διότι ὄν ἐστὶν ᾧ ὀφείλεται τὸ εἶναι· ἢ ἀλλὰ τῷ συμβεβηκῷ οὐκ
 ὀφειλόμενόν ἐστὶ τὸ ὑπάρχειν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ἐνυπάρχειν. Δεῖ τοίνυν
 λέγειν πρὸς τοῦτο, ὅτι τὸ συμβεβηκὸς ἀληθῶς ἐστὶν ὄν καθ' αὐτὸ καὶ
 πραγματικόν, καὶ τούτου λόγος ἐστίν, ὅτι πᾶν διαιροῦν τὴν κατηγορίαν
 δέχεται τοῦ ἰδίου διαιρετοῦ, ὡς περ διὰ τὸ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἵππον διαιρεῖν
 τὸ ζῶον ἀληθῶς δυνάμεθα λέγειν, ὡς ὁ ἄνθρωπος ζῶον ἐστίν, καὶ ὁ ἵππος
 10 ζῶον ἐστίν, εἰ καὶ ὁ ἄνθρωπος τελειότερός ἐστι τοῦ ἵππου. Ἀλλὰ κατὰ
 τὴν τοῦ Φιλοσόφου διδασκαλίαν ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν μετὰ τὰ φυσικά, τὸ ὄν
 τὸ καθ' αὐτὸ καὶ πραγματικόν ἐστὶ τὸ διαιρούμενον εἰς οὐσίαν καὶ συμ-
 βεβηκὸς καὶ εἰς τὰς δέκα κατηγορίας. Οὐκοῦν, ὡς περ δυνάμεθα λέγειν,
 ὅτι ἡ οὐσία ἐστὶν ὄν καθ' αὐτὸ καὶ πραγματικόν, οὕτω δυνάμεθα λέγειν
 15 καὶ ὅτι τὸ συμβεβηκὸς ὄν ἐστὶ καθ' αὐτὸ καὶ πραγματικόν, εἰ καὶ ἤρτηται
 τῆς οὐσίας τὸ συμβεβηκὸς καὶ μῆδ' ἔχει τέλειον εἶναι οὕτως ὡς ἡ οὐσία.
 Πρὸς δὲ τὴν ἀπορίαν βεβαιῶν ἐπιχείρημα ῥητέον ἐστίν, ὅτι ὄν λέγεται
 ᾧ τινὶ ἀρμόττει τὸ εἶναι τῆς οὐσίας, οὐ τὸ εἶναι τῆς κατὰ τὴν ἐντελέχειαν
 ὑπάρξεως· ἀλλ' αὐτὸ τὸ συμβεβηκὸς καλῶς ἔχει τὸ εἶναι τῆς οὐσίας, ὡς-
 20 περ ἔχει καὶ τὴν οὐσίαν, εἰ καὶ ὅσον πρὸς τὴν κατ' ἐνέργειαν ὑπαρξίν
 ἔχει τὸ ἐνυπάρχειν. Ἡ ῥητέον ὅτι τὸ συμβεβηκὸς ἔχει εἶναι, ἀλλὰ τὸ
 εἶναι αὐτοῦ τὸ ἐνυπάρχειν ἐστίν· ὅθεν αὐτὸ τὸ ἐνυπάρχειν τῶν συμβεβη-
 κῶτων, εἰ καὶ μὴ δηλοῖ εἶναι ἀπλῶς, δηλοῖ μέντοι εἶναι πῆ, κἀντεῦθεν
 τὸ συμβεβηκὸς δεῖ λέγεσθαι τρόπῳ τινὶ ὄν, καὶ οὐχ ἀπλῶς καὶ τελείως.
 25 Καὶ τοῦτο θεωρῶν ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ ἐβδόμῳ τῶν μετὰ τὰ φυσικά, ἔλεγεν
 ὅτι τὸ συμβεβηκὸς οὐκ ἦν ὄν, ἀλλ' ἦν τοῦ ὄντος.

CXXXV.

ρλε'. Εἰ ἡ τοῦ συμβεβηκῶτος οὐσία ἐστὶν οὐσία ἀπολελυμένη
 30 τοῦ ὑποκειμένου.

Τρίτον, ἀπορεῖται εἰ ἡ οὐσία τοῦ συμβεβηκῶτος ἐστὶν οὐσία ἀπολελυ-
 μένη τοῦ ὑποκειμένου· καὶ δοκεῖ εἶναι τοιαύτη, διότι ὅπερ ἐστὶν ὄν
 καθ' αὐτό, τοῦτο ἐστὶν ὄν ἀπολελυμένον καὶ ἔχει οὐσίαν ἀπολελυμένην·
 ἀλλὰ τὸ συμβεβηκὸς ἐστὶν ὄν καθ' αὐτό· ἄρα καὶ τὸ συμπέρασμα. Ἡ
 35 μείζων ἐναργής ἐστὶν, διότι τὸ εἶναι καθ' αὐτό καὶ τὸ εἶναι ἀπολελυμένον
 δοκοῦσιν εἶναι ταῦτόν. Ἡ ἐλάττων καὶ αὐτὴ σαφής ἐστὶ διὰ τοῦ Φιλοσόφου
 ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν μετὰ τὰ φυσικά. Ἀλλ' εἰς τοῦναντίον ἐστὶν ὁ διδάσκαλος
 οὗτος ἐν πολλοῖς τόποις.

Πρὸς ταύτην τὴν ἀπορίαν ῥητέον ἐστίν, ὅτι τὸ συμβεβηκὸς, εἰ καὶ
 40 ἔχει οὐσίαν καθ' αὐτό, ἀλλ' οὐκ ἔχει οὐσίαν ἀπολελυμένην τοῦ ὑποκει-
 μένου.

μένου· καὶ τούτου λόγος ἐστίν, ὅτι εἰ τὸ συμβεβηκὸς ἔχει οὐσίαν ἀπολελυμένην, ἀκολουθήσειεν ἂν τὸ ὄν εἶναι γένος οὐσίας τε καὶ συμβεβηκός· ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ψεῦδος ἐστί· καὶ | τὸ ἡγούμενον ἄρα. Τὸ ψεῦδος τοῦ f. 94 ἐπομένου φανερόν ἐστιν διὰ τοῦ Φιλοσόφου, ὅς ἐν τῷ τρίτῳ τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ ἀρνεῖται τὸ ὄν εἶναι γένος. Ἡ ἀκολουθία σαφής ἐστίν ἐντεῦθεν. 5
 Ὅλη ἡ αἰτία δι' ἣν τὸ ὄν οὐ δύναται γένος εἶναι, δοκεῖ μάλιστα τυγχάνειν τὸ μὴ λέγεσθαι συνωνύμως αὐτὸ ἀλλὰ ἀναλογικῶς κατὰ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ συμβεβηκός· λέγεται γὰρ κατ' αὐτῶν οὐκ ἐπίσης ἀλλὰ κατὰ τὸ πρότερόν τε καὶ ὕστερον· τὸ δὲ γένος συνωνύμως τε καὶ ἐπίσης λέγεσθαι δεῖ. Καὶ ἡ ἀνισότης αὕτη ἐντεῦθεν δοκεῖ λαμβάνεσθαι, ὅτι ἡ οὐσία ἔχει 10 οὐσίαν ἀπολελυμένην, τὸ δὲ συμβεβηκός, ἡρτημένην· κατὰ δὲ τοῦ ἀπολελυμένου καὶ ἡρτημένου οὐδὲν δύναται λέγεσθαι συνωνύμως οὐδὲ ἐπίσης. Εἰ τοίνυν τὸ συμβεβηκὸς εἶχεν οὐσίαν ἀπολελυμένην, ἐπεὶ τοῦτο καὶ τῆ οὐσία προσήκει, ἐλέγετο ἂν τὸ ὄν ἐπίσης καὶ συνωνύμως κατὰ τε τῆς οὐσίας καὶ τοῦ συμβεβηκός, καὶ ἐπομένως ἦν ἂν γένος. Πρὸς δὲ τὸ 15 ἐπιχείρημα ῥητέον ἐστίν, ὅτι ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ οὐ λαμβάνεται ἐν τῇ διαιρέσει τοῦ ὄντος τὸ καθ' αὐτὸ ὄν ἀντὶ τοῦ ἀπολελυμένου ὄντος, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ὄντος ἐκείνου, ὅπερ ἐστίν ὄν διὰ τινος οὐσίας ὀφειλομένης αὐτῷ, εἴτε ἀπολελυμένη εἴη, εἴτε ἡρτημένη. Εἰ οὖν ἐν τούτῳ δοκεῖ διαφέρειν ἡ οὐσία τοῦ συμβεβηκός, ὅτι ἡ οὐσία δηλοῖ οὐσίαν ἀπολελυ- 20 μένην καὶ ἀπλῶς, τὸ δὲ συμβεβηκὸς οὐσίαν ἡρτημένην καὶ πῆ, ὅμως κυριώτατα διαλεγόμενων ἡμῶν, οὐδεμία οὐσία ἔχει οὐσίαν ἀπλῶς καὶ καθ' αὐτήν καὶ οὐδενὶ τρόπῳ ἡρτημένην εἰ μὴ μόνη ἢ πρώτη οὐσία, ἣ ἐστίν αἰτία ποιητικὴ καὶ τελικὴ πάντων τῶν κτισμάτων. Καὶ αὕτη ἡ οὐσία ἐστίν ὁ Θεός, ὁ Πατήρ, ὁ Υἱὸς αὐτοῦ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα αὐτῶν, 25 ἢ ἐν τρισὶ προσώποις ἄκρα ἐνότης, καὶ ἐν ἄκρα ἐνότητι τριάς ἀληθινή, τῆς ἀρχῆς ὁ Πατήρ ὁ μόνος, τουτέστι ὁ μόνος γεννήτωρ καὶ ὁ μόνος προβολεὺς· ὁ μόνος γάρ ἐστι προβολεὺς διὰ Λόγου, ὅτι ὁ μόνος γεννήτωρ· καὶ προβολεὺς ἐστίν ὁ αὐτός, καὶ ὁ μόνος ἐστὶ γεννήτωρ, ὅτι εἷς ἐστὶ Πατήρ αὐτός. Ὅσαύτως καὶ εἷς Υἱός, καὶ ἐν Πνεῦμα διὰ τοῦ ἐνὸς Υἱοῦ τῷ ἐνὶ Πατρὶ συναπτό- 30 μενον, οὐδὲν ἦττον ἢ ὁ Υἱὸς συνῆπται τῷ Πατρὶ· ἐκ γὰρ τοῦ Πατρός ἐστὶ φυσικῶς τε καὶ συμφυῶς καὶ αὐτό. Ταύτη τῇ μακαρίᾳ Τριάδι, τῇ μιᾷ πάντων ἀρχῇ, χάρις καὶ τοῦ παρόντος ἔργου, ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, αἰνός τε καὶ δόξα παρὰ πάντων αὐτῷ εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν: —

35

Τέλος τῆς εἰς τὸ βιβλίον τοῦ διδασκάλου Θωμᾶ περὶ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ εἶναι ἐξηγήσεως: ~

36-37 sic L

Œuvres de Georges Schararios. VI.

21. γ. Δ. τῆς Κ. τ. Π.
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Table des matières.

f. 94 v

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ.

Τὰ ἐμπεριεχόμενα τῆ ἐξηγήσει ζητήματα, ἃ καὶ λύεται κατὰ τὴν τοῦ Θωμᾶ δόξαν μᾶλλον ἢ τὴν τοῦ λύοντος τὰ πλείω.

	α'. Διατί ἡ ἐν τῇ ἀρχῇ μικρὰ πλάνη μεγάλη γίνεται ἐν τῷ τέλει	185
6	β'. Διατί τὸ ὄν καὶ ἡ οὐσία πρώτως συλλαμβάνονται ἐν τῷ νῷ .	186
	γ'. Πόσα εἰσὶ τὰ ζητούμενα καὶ περὶ τῆς αὐτῶν πρὸς ἀλληλα τάξεως	186
	δ'. Τί διαφέρει τὸ τί ἐστὶ τοῦ πράγματος καὶ τὸ τί τοῦ ὀνόματος	187
	ε'. Πῶς ἐστὶν ἄλλο ἄλλου γνωριμώτερον	188
	ς'. Πότερον τὰ ἀπλᾶ γνωριμώτερά εἰσι τῶν συνθέτων, ἢ τὸ ἀνάπαλιν	189
10	ζ'. Ὅπως ἂν λέγοιτο τὰ συγκεκριμένα σύνθετα εἶνα:	190
	η'. Τί ἐστὶ τὸ τοῦ νοῦ ἀντικείμενον· πότερον τὸ ὄν, ἢ τὸ ἀληθές, ἢ ἡ οὐσία	190
	θ'. Πότερον τὸ εἶναι καὶ ἡ οὐσία διαφέρουσι πραγματικῶς ἐν τοῖς κτίσμασιν	191
15	ι'. Τί δημιουργεῖται πρότερον· πότερον τὸ εἶναι, ἢ ἡ οὐσία	192
	ια'. Πῶς διαιρεῖται τὸ ὄν, καὶ τίς ἡ πρώτη αὐτοῦ διαίρεσις	193
	ιβ'. Ὅπως ἡ στέρησις, ἢ ἀπόφασις καὶ τὰ ἐναντία συμβαίνουσί τε καὶ διαφέρουσιν	194
	ιγ'. Εἰ τὸ ὄν τοῦ λόγου ὄν ἐστὶν	194
20	ιδ'. Εἰ δυνατόν λέγεσθαί τι ὄν, ὅπερ οὐκ ἐστὶν οὐσία	195
	ιε'. Ἐν τίνι συμφωνεῖσι καὶ διαφέρουσιν ἡ οὐσία, τὸ τί ἐστὶν, ἢ φύσις καὶ τὸ εἶδος	197
	ισ'. Πῶς ἐν εἰσι καὶ πῶς διαφέρουσιν ἡ οὐσία καὶ τὸ εἶναι τῆς οὐσίας, καὶ τί ἐστὶ πρότερον ἐν αὐτοῖς	198
25	ις'. Εἰ τὸ ὄν τοῦ λόγου συμβεβηκός ἐστὶν	198
	ιη'. Ὅσαχῶς δύναται τι εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ	199
	ιθ'. Πῶς ἂν λέγοιτο τὸ ὄν, πρῶτον κατὰ τῆς οὐσίας, ὕστερον δὲ κατὰ τοῦ συμβεβηκότος	200
	κ'. Διατί τὰ συμβεβηκότεα οὐκ ἔχουσιν οὐσίαν κυρίως καὶ ἀληθῶς	200
30	κα'. Εἰ πᾶν συμβεβηκός οὐσίαν ἔχει ἡρτημένην	200
	κβ'. Ὅπως ἡ ἀπλή οὐσία ἔχει τιμιωτέραν οὐσίαν τῆς συνθέτου, καὶ πῶς οὐκ ἔχει	202
	κγ'. Ὅσαχῶς δύναται τι ἡμῖν εἶναι ἄγνωστον	204
35	κδ'. Διατί περὶ τῶν χωριστῶν οὐσιῶν οὐ δυνάμεθα εἰδέναί τι εἰσίν, ἀλλὰ τί οὐκ εἰσίν	204
	κε'. Διατί οὐ δύναται ἡ ὕλη ἀρχὴ γνώσεως εἶναι	206

κς'. Δόξαι διάφοροι περί τοῦ γινώσκεισθαι ἢ ἀγνωστον εἶναι τὴν ὕλην	206
κζ'. Διάκρισις τῶν δοξῶν καὶ διορισμὸς τῆς ἀληθείας	211
κη'. Ὅπως ὁ Πλάτων ἐτίθει τὴν ψυχὴν ὅλην εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ εἶδους	214
κθ'. Εἰ ὁ φυσικὸς ὀρισμὸς ἐγκλείει τὴν ὕλην	215 f. 95
λ'. Ὅπως διαφόρως ὀρίζομεθα τὰς συνθέτους οὐσίας καὶ τὰ μέρη τῆς οὐσίας καὶ τὰ συμβεβηκότα	216
λα'. Πότερον τὸ ὑποκείμενον ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ συμβεβηκότος ἐστίν	217
λβ'. Ὅτι οὐ πᾶν ἐπερχόμενόν τι ἐν τῷ ὄντι συμβεβηκὸς ἐστίν .	218
λγ'. Τίς ἐστίν ἡ κυρίως λεγομένη οὐσία ἐν τοῖς συνθέτοις πράγμασιν	218 10
λδ'. Ὅτι τὸ τῆς οὐσίας ὄνομα παρὰ μὲν τοῖς Ἑλλησιν ὁμώνυμόν ἐστίν, παρὰ δὲ Λατίνοις ἐκάστη τῆς οὐσίας σημασία ἰδίαν ἔχει προσηγορίαν	218
λε'. Εἰ ἐξ ἀνάγκης ἡ ὕλη ζητεῖται πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ συνθέτου	220
λς'. Ὅπως τὸ εἶδος μόνον ὀρίζεται	221 15
λζ'. Ὅτι τὰ άτομα οὐχ ὀρίζονται	221
λη'. Ὅπως αἱ ἀτομοῦσαι ἀρχαὶ ἐκ τοῦ ἐνδοτέρου λόγου τοῦ ἀτόμου εἰσὶν	222
λθ'. Ὅπως ὁ Σωκράτης ταῦτόν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ πραγματικῶς κατὰ τὸν Θωμᾶν	222 20
μ'. Πότερον τὸ ὑποκείμενον ταῦτόν ἐστι πραγματικῶς τῇ φύσει .	223
μα'. Πῶς τὸ μέρος δύναται κατηγορεῖσθαι τοῦ ὅλου καὶ πῶς οὐ .	224
μβ'. Ὅπως τὸ αὐτὸ ἐστίν εἶδος δι' οὗ τί ἐστὶ ζῷον, καὶ δι' οὗ σῶμά ἐστὶ, καὶ ποσαχῶς τὸ σῶμα	225
μγ'. Εἰ τὸ σῶμα δυνατόν ἐστι κατηγορεῖσθαι κατὰ τοῦ ζώου . .	227 25
μδ'. Ὅπως τὸ σῶμα διακρίνεται τοῦ μὴ ζώου κινήσει καὶ αἰσθήσει	228
με'. Ὅπως διαφέρουσιν ἐν τῷ σημαίνειν τι ὅλον τό τε γένος καὶ τὸ εἶδος, ἡ διαφορὰ καὶ ὁ ὀρισμὸς	228
μς'. Ὅπως τὸ γένος ἀναλογεῖ ὕλη, καὶ ἡ διαφορὰ τῇ μορφῇ, καὶ τὸ εἶδος τῷ συνθέτῳ	229 30
μζ'. Ὅπως ἡ ἐκ πρόθεσις κυρίως παρονομάζει σχέσιν ὕλικῆς αἰτίας	230
μη'. Ὅθεν λαμβάνεται ἡ τοῦ γένους ἐνότης τοῦ εἶδους καὶ τῆς πρώτης ὕλης	231
μθ'. Ὅπως ἡ ἀνθρωπότης δηλοῖ μέρος τοῦ ἀνθρώπου πραγματικόν	232
ν'. Ὅπως τὸ ὑποκείμενον καὶ ἡ φύσις πραγματικῶς διαφέρουσιν	233 35
να'. Ὅπως ἡ ἀνθρωπότης δύναται λέγεσθαι μέρος εἰδικὸν καὶ ὕλικόν τοῦ ἀτόμου	233

14 A partir de λε', la numérotation des chapitres dans la table a été brouillée par distraction. Nous donnons la numérotation correspondant au texte

	νβ'. Όπως ό Σωκράτης ό άνθρωπος και ή ανθρωπότης διαφέρουσιν	234
	νγ'. Πώς ή ύλη έστιν άρχή τής άτομότητος	234
	νδ'. Όπως ή λογικότης ούκ έστι διαφορά, αλλά τó λογικόν . . .	238
	νε'. Κατά τών παρὰ Πλάτωνι ιδεών	238
6	νς'. Διατι ώετο Πλάτων άναγκαϊον εϊναι τó τιθέναι ιδέας, και δι ούκ έστιν άναγκαϊον	239
	νζ'. Όπως ή φύσις διχώς δύναται θεωρείσθαι	239
f. 95 v	νη'. Όπως διαφέρουσι τά ιδίως συμβεβηκότα τών κοινών . . .	240
	νθ'. Πότερον ή τού γένους κατηγορία κατά τού είδους έστí τού 10 άνωτέρου κατά τού ύπ' αυτό	242
	ξ'. Όπως τó καθόλου έν έστιν έν πολλοίς	243
	ξα'. Εί εκ τού λόγου τού καθόλου έστí τó εϊναι έν πολλοίς και κατά πολλών, έν ώ και περι τού τί διαφέρει δύναμις και έπιτηδειότης	244
	ξβ'. Όπως αποδίδεται τή ούσία ή λογική έπίνοια	246
16	ξγ'. Όπως διαφέρουσιν ή πρώτη έπίνοια και ή δευτέρα	246
	ξδ'. Όπως ένια τά αυτά μερικά εϊσι και καθόλου, διαφόρως μένται γε	247
	ξε'. Πώς άν έπαληθεύοιτο ή άρχή αυτή ή ό κανών ό λέγων· Όταν έτερον κατηγορηται καθ' έτέρου, και τά έξης	248
20	ξς'. Πώς έστι πρώτη έπίνοια ή κατά τών ύποδεεστέρων λεγομένη .	249
	ξζ'. Όπως ή πρότασις αύτη ή· 'Ο άνθρωπος είδος έστίν, ούκ έστιν άπροσδιόριστος άλλ' ένική	249
	ξη'. Πότερον ή πρώτη έπίνοια, ή ή δευτέρα έρίζεται έν τώ τó γένος έρίζεσθαι	250
26	ξθ'. Ότι διπλά τά συμβεβηκότα, ύλικά τε και τελικά	253
	ο'. Ότι τó είδος, όπερ έστí δευτέρα έπίνοια, άλλο παρὰ τó είδος, ό έστιν άρχή τής νοήσεως	254
	οα'. Πότερον ή ανθρωπίνη φύσις έχει τó εϊναι άφηρημένον έν τώ νω από τών άτομώντων	254
30	οβ'. Εί δυνατόν εϊναι έπιστήμην τών αισθητών	255
	ογ'. Τί ήν τó κεκινήκός τόν Άβικεβρώνα θείναι έν ταις άπλαις ούσίαις ύλην	257
	οδ'. Όποιον ποιούν δύναται ποιείν ύπερ τó οικείον είδος	258
	οε'. Πότερον έν τή νοερᾷ ούσία δεί εϊναι παντάπασιν άμεθεξίαν 35 τής ύλης	259
	ος'. Κατά τών τιθέντων ύλην πνευματικήν	260
	οζ'. Εί δύναται ή ψυχή λέγεσθαι νόησις	262
	οη'. Εί τó είδος ήρτηται τής ύλης αύτῷ τούτῳ τῷ είδος εϊναι . .	263
40	οθ'. Όπως ού δεί λέγεσθαι κυρίως τούς άγγέλους είδη, αλλά μάλλον ένεργείας ή έντελεχείας	264

π'. Ὅπως ἀληθῆς ἐστὶ κατηγορία αὕτη· Ὁ Γαβριήλ ἐστὶ γαβριηλότης	265
πα'. Διατί οἱ ἄγγελοι οὐ πληθύνονται κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἐν τῷ αὐτῷ εἶδει	265
πβ'. Εἰ δύνανται δύο συμβεβηκότα ἀριθμῶ διαφέρειν, κεχωρισμένα τοῦ ὑποκειμένου	266
[πγ'. Πῶς δεῖ νοεῖν τοῦτο τὸ ζήτημα καὶ περὶ τίνος εἶναι]	267
πδ'. Πῶς ἢ ἐκ τοῦ εἶναι καὶ τῆς οὐσίας σύνθεσις νοεῖται περὶ τοῦ αὐτοῦ εἶναι	268
πε'. Ὅπως ἔχουσιν ἐν τῷ Θεῷ τὸ εἶναι καὶ ἡ οὐσία	268 ¹⁰
πς'. Ὅπως τὰ ἴδια συμβεβηκότα οὐ γίνονται κυρίως ἐκ τῶν οὐσιωδῶν ἀρχῶν τοῦ πράγματος εἰ μὴ ὡς ἐκ ὑποκειμένου	270
πζ'. Πῶς δυνατόν ἐστι τίθεναι ἐν τοῖς ἀγγέλοις ὕλην, καὶ πῶς μὴ	272 f. 96
πη'. Πῶς ἂν νοοῖτο ἡ τῶν ἀγγέλων ἀπλότης	273
πθ'. Πῶς ἂν ἐπαληθεύοιτο ἡ πρότασις αὕτη· Ὡς ἔχει ἡ ὕλη πρὸς τὰ αἰσθητὰ εἶδη, καὶ τὰ ἐξῆς	274 ¹⁶
ιη'. Εἰ ἐν εἶδος ἀπόκισται τῆς ὕλης μᾶλλον ἑτέρου	274
ια'. Εἰ αἱ συνθέσεις, ἃς ἐν ταῖς ἀπλαῖς οὐσίαις τίθεμεν, ἀληθεῖς εἰσι καὶ πραγματικαί	275
ιβ'. Πότερον ἡ ἀγγελικὴ οὐσία διενήνοχε τῆς τοῦ Θεοῦ	277 ²⁰
ιγ'. Εἰ ἐν τῷ Θεῷ ἐστὶ λόγου σύνθεσις	277
ιδ'. Πόσα ζητοῦνται πρὸς τὴν σύνθεσιν	281
ιε'. Εἰ τὸ εἶναι ἐν τινὶ ἐστὶ κατηγορία	285
ις'. Πῶς ὁ Θεός ἐστι πρῶτον ἐν πᾶσι τοῖς οὐσίαις	286
ιζ'. Πότερον ὁ Θεός ἐστὶν ἐν τινὶ γένει	287 ²⁵
ιη'. Ὅπως τὸ κατ' ἀναγωγὴν εἶναι ἐν τινὶ κατηγορίᾳ πολλαχῶς δεῖ νοεῖσθαι	287
ιθ'. Ὅτι ἡ οὐσία διχῶς λαμβάνεται, καὶ τίς οὐσία ἐστὶ κατηγορία	288
ρ'. Ὅπως τὸ θεῖον εἶναι οὐκ ἐστὶ κοινὸν κατηγορικὸν πάντων	290
ρα'. Εἰ ὁ Θεὸς ἔχει πάσας τὰς τελειότητας ἐν αὐτῷ	291 ³⁰
ρβ'. Ὅτι τὸ εἶναι διαφόρως ἔχει ἐν τοῖς διαφόροις συνθέτοις	294
ργ'. Ὅπως τὸ λογικὸν οὐκ ἐστὶ κυρίως διαφορὰ τοῦ ἀνθρώπου	296
ρδ'. Πότερον ἡ οὐσία ἢ κατηγορία ἀπλή ἐστὶν οὐσία, ἢ σύνθετος	296
ρε'. Ὅτι τὸ γένος καὶ ἡ διαφορὰ ἐν ταῖς χωρισταῖς οὐσίαις ἐκ τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸ πρᾶγμα λαμβάνεται	298 ³⁵
ρς'. Ὅπως τὰ διαφέροντα ἀλλήλων ἀριθμῶ οὐσιωδῶς διαφέρουσι	299
ρζ'. Ὅπως δεῖ νοεῖν τὰ τὴν διαίρεσιν τῶν νοερῶν οὐσιῶν μὴ γίνεσθαι δυσὶν ἀληθέσι διαφοραῖς	300
ρη'. Διαφορὰ γενικὴ Θεοῦ καὶ ἀγγέλων καὶ τῶν συνθέτων	301
ρθ'. Ὅπως τὸ συμβεβηκὸς οὐδενὶ τρόπῳ δύναται νοεῖσθαι χωρὶς τοῦ ὑποκειμένου	303 ⁴⁰

	ρι'.	Ὅπως τὸ συμβεβηκὸς ὀρίζεσθαι δύναται χωρὶς τοῦ ὑποκειμένου	303
	ρια'.	Ὅπως ἐν τῷ τῆς ψυχῆς λόγῳ τίθεται τὸ σῶμα	304
	ριβ'.	Ὅτι ἡ τινὸς ὕλη διττῶς λαμβάνεσθαι δύναται	304
	ριγ'.	Ὅπως διαφέρουσιν εἶδος καὶ εἰδικὸν αἷτιον	305
6	ριδ'.	Ὅπως ὁ Θεὸς οὐ δύναται ποιεῖν τὸ πρᾶγμα ἄνευ τῆς εἰδικῆς αἰτίας	305
	ριε'.	Εἰ τὸ εἶδος ἔχει καθ' αὐτὸ εἶναι ἀπολελυμένον ἄνευ τῆς ὕλης	306
f. 96 ^v	ρις'.	Εἰ τὸ συμβεβηκὸς ἔχει τελειότεραν οὐσίαν τοῦ οὐσιώδους εἶδους	307
	ριζ'.	Πότερον τὸ πῦρ αἷτιόν ἐστὶ θερμῆς ἐν πᾶσι τοῖς θερμοῖς . .	308
10	ριη'.	Ὅπως δεῖ νοεῖσθαι τὸ τινὰ μὲν συμβεβηκότεν ἔπεσθαι τῇ ὕλει, τινὰ δὲ τῷ εἶδει	309
	ριθ'.	Καὶ εἰ δύναται τι συμβεβηκὸς ἔπεσθαι τῷ εἶδει χωρὶς τῆς κοινωνίας τῆς ὕλης	309
	ρκ'.	Εἰ τὸ νοεῖν συμβεβηκὸς ἐστὶν ἐπόμενον τῇ λογικῇ ψυχῇ ἄνευ τῆς καινότητος τοῦ σώματος	310
15	ρκα'.	Τί ἐστὶ τὸ γενικὸν εἶδος, καὶ τί ἐστὶ τὸ εἰδικόν	311
	ρκβ'.	Πότερον ἡ αὐτὴ τῷ ἀριθμῷ μελανία ἐστὶν ἐν τῷ ζῶντι καὶ τῷ νεκρῷ	311
	ρκγ'.	Ὅτι τὰ ἄτομα διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ συμβεβηκὸς	312
20	ρκδ'.	Ὅπως οὐ δεῖ λέγεσθαι ἴδιον ἀνθρώπου τὸ γελαῖν, ἀλλὰ, τὸ γελαστικόν	312
	ρκε'.	Εἰ τὸ πῦρ δύναται ψυχραίνεσθαι	313
	ρκς'.	Ὅπως αἱ οὐσίαι ἐξ ἀφαιρέσεως λαμβανόμεναι οὐκ εἰσὶν ἐν κατηγορίᾳ κατ' εὐθείαν	314
25	ρκζ'.	Ὅπως αἱ κατηγορίαι ἀλλήλων διακρίνονται	314
	ρκη'.	Ὅπως τὸ ἐν τῷ ὀρισμῷ πρῶτον τιθέμενον γένος ἐστὶ, τὸ δὲ ἐπόμενον, διαφορά	316
	ρκθ'.	Ὅπως ἡ ἀναφορὰ ἐν τρισὶ θεμελιούται κατηγορίαις	316
	ρλ'.	Ὅτι ἀγνοοῦμεν τὰς κυρίως διαφοράς τῶν συμβεβηκόντων	317
30	ρλα'.	Ὅτι ἐν τῷ ἀπλῷ σώματι ἀδύνατον εἶναι τὸ χρῶμα	317
	ρלב'.	Διατί οὐ δύναμεθα τὸν Θεὸν ὀρίζεσθαι	318
	ρλγ'.	Εἰ ἐν τῷ ὀρισμῷ τοῦ συγκεκριμένου συμβεβηκότες δεῖ τίθεσθαι τὸ ὑποκείμενον ἀντὶ γένους	318
	ρλδ'.	Εἰ δύναται τὸ συμβεβηκὸς λέγεσθαι ὄν	320
35	ρλε'.	Εἰ ἡ τοῦ συμβεβηκότες οὐσία ἐστὶν οὐσία ἀπολελυμένη τοῦ ὑποκειμένου. †	320

† Αἶνος † δόξα † τῷ † Θεῷ: † ἀμήν. †